

Jēkabs Prīmanis (1892-1971) bija latviešu kara ārsts, vēlāk antropologs un eiģēniķis. Latvijas Universitātes un Baltijas universitātes profesors. Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātes dekāns (1939-1940, 1941-1943).

Dzimis 1892. gada 12. martā Ādažu pagasta "Sautiņos" zemnieku Jēkaba un Ievas Prīmaņu ģimenē. Mācījās **Ādažu pagastskolā**, Millera komercskolā un Nikolaja ģimnāzijā Rīgā. Studēja Tērbatas Universitātes Medicīnas fakultātē (1911-1913), tad Pēterpils Kara medicīnas akadēmijā (1913-1916). Pirmajā pasaules kara laikā viņš dienēja Krievijas impērijas Baltijas kara flotē kā palīgārsts (1916-1918), pēc demobilizācijas 1918. gada martā Petrogradas Kara medicīnas akadēmijā ieguva ārsta diplomu un atgriezās strādāt Latvijā par Jaunciema ārstu. Latvijas brīvības cīņu laikā bija 4. Siguldas kājnieku pulka ārsts-kapteinis un 3. Jelgavas kājnieku pulka vecākais ārsts.

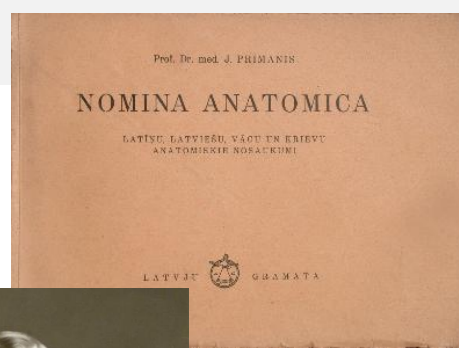
1920. gadā pieņemts darbā Latvijas Universitātē (LU) kā profesora **Gastona Bakmaņa** asistents. Lai jauno ārstu pienācīgi sagatavotu zinātniskajam un pedagoģiskajam darbam, LU viņu kā **Rokfelleru fonda stipendiātu** 1925. un 1926. gadā nosūtīja uz Mičiganas universitāti ASV, kur viņš strādāja kā profesora **C. Hubera** asistents histoloģijā un embrioloģijā, kā arī Minhenes un Prāgas anatomijas institūtā. 1926. gadā **Jēkabs Prīmanis** aizstāvēja medicīnas doktora disertāciju un apprecējās ar **Grieti Raisku**. 1929. gadā viņu ievēlēja par anatomijas katedras vadītāju, bet 1932. gadā — par profesoru.

No 1928. līdz 1944. gada augustam **Jēkabs Prīmanis** vadīja Anatomijas un histoloģijas institūtu. Viņa vadībā notika apmēram 25 antropoloģiskās ekspedīcijas uz dažādiem Latvijas novadiem ar mērķi pētīt latviešu antropoloģisko tipu. Laikā no 1922. līdz 1944. gadam viņš lasīja arī lekcijas plastiskajā anatomijā Latvijas Mākslas akadēmijas studentiem. 1938. gadā Latvijā tika izveidots Tautas dzīvā spēka institūts, kas nodarbojās ar tolaik Eiropā plašu uzmanību ieguvušajiem eiģēnikas jautājumiem. Institūtu profesors vadīja līdz pat tā slēgšanai pēc padomju okupācijas 1940. gada nogalē.

Otrā pasaules kara beigās **J. Prīmanis** 1944. gadā devās bēgļu gaitās uz Vāciju, no 1944. līdz 1948. gadam turpināja akadēmisko darbu Jēnas universitātē un Baltijas universitātē Hamburgā. Pēc tam izceļoja uz ASV, kur viņu aicināja pieņemt profesūru **Pitsburgas universitātē**. 1964. gadā viņš aizgāja pensijā, trīs reizes apbalvots ar Amerikas medicīnas studentu apvienības balvu «**Zelta ābols**», ko piešķir studentu profesoram, kuru ciena visvairāk, kurš ir iemantojis studentu simpātijas. Jēkabs Prīmanis mira 1971. gada 22. novembrī Pitsburgā. Viņa vārdā nosaukts RSU Anatomijas muzejs — **Museum Anatomiae Jacobi Primani**. <https://peoplepill.com/people/jekabs-primanis>

Par nopelniem pedagoģijas un zinātnes darbā apbalvots ar **Trīs Zvaigžņu ordeni un Atzinības krustu**. Ir ap 30 zinātnisku publikāciju autors, bet 1929. par darbu "Latviešu ķermeņa uzbūve Latvijā" 1929. gadā apbalvots ar **Kr.Barona prēmiju**. 2002. gadā dibina profesora Jēkaba Prīmaņa balvu. Balva tiek piešķirta par būtisku ieguldījumu morfoloģiskajās un antropoloģijas zinātnēs, kā arī par to popularizēšanu.

4.att. Bijušo skolēnu dāvinājumi savām skolām. *Rīts*, Nr.106 (16.04.1935.)
<https://www.rsu.lv/aktualitates/jekaba-primana-balvas-pasniegšanas-ceremonija>
<http://www.ieverojamiemediki.lv/p/primanis-jekabs/>

Jēkabs Prīmanis

12.03.1892.-22.11.1971.

Latvijas Universitātes un Baltijas universitātes profesors

skolai — Tilleru gleznu „Uz skolu”. Doc. M. Prīmanis Ādažu pamatsk. — 50 lš un 1 kompl. „Daugava”. Profesors Dr. J. Prīmanis tai pat skolai — 1 gleznu, 36 grāmatas, bet citām skolām — 95 grām. Skol. A. Lapiņš Koškeles 1. pak. pamatsk. — 10 grām. Skol.

